

**Viðbótarskýrsla, fornleifaskráning vegna
ljósleiðara á Héraði, 2. áfangi
Hróarstunga og Hjaltastaðapínghá
*Breytingar á línu hjá Skóghlíð***

Rannveig Þórhallsdóttir

2021

Forsíðumynd: Horft til norðurs yfir vörslugarð hjá Skóghlíð. Sjá má línulögn Milu til norðausturs.

© Rannveig Þórhallsdóttir

Unnið fyrir Hitaveitu Egilsstaða og Fella

September 2021

Efnisyfirlit

ABSTRACT	4
INNGANGUR	4
LEIÐ LJÓSLEIÐARA	4
SKRÁNINGIN	5
HJALTASTAÐAÞINGHÁ	7
Skóghlíð	7
NIÐURSTAÐA	8
HEIMILDIR	10

Abstract

Egilsstadir and Fell Municipal District Heating Utility (HEF) hired Rannveig Þórhallsdóttir, an archaeologist at the company Sagnabrunnur to do a archaeological registration on the plowing route for an optical fibre in Múlaþing. This project has the registration nr. 2557 (Hróarstunga) in Múlaþing. The whole project has two working-phases and has been divided into seven reports in 2020 and 2021. In phase one archaeological registration was done in the plowing area at: 1) Eiðaþinghá, 2) Vellir to Grímsá, 3) Skriðdalur and 4) Efri Jökuldalur. In phase four the areas at will be joined in two reports: 5) Hróarstunga and Hjaltastaðaþinghá in one report and 6) Jökulsárhlíð and Jökuldalur in one report, 7) Vellir. The area at Innstu Fell will be registered later. This report is about changes of the plowing area in Skóghlíð in Hróarstunga, near archaeological remains nr. 2557-24. The Cultural Heritage Agency of Iceland will decide on a sufficient preservation of the archaeological remains, according to the Icelandic Heritage Law Nr. 80/2012.

Inngangur

Að beiðni Hitaveitu Egilsstaða og Fella var starfsmaður Sagnabrunns ehf., Rannveig Þórhallsdóttir, fornleifafræðingur, ráðin til að fornleifaskrá leið ljósleiðara í Múlaþingi. Við verkið vann einnig Skarphéðinn Smári Þórhallsson, landfræðingur hjá LOGG ehf. og Bogi Kárason hjá Verkráð ehf. Fulltrúi verkkaupa var Aðalsteinn Þórhallsson. Fornleifaskráningin fékk nr. 2557 (Hróarstunga) hjá Minjastofnun.

Samkvæmt 16. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 skal skráning á fornleifum, húsum og mannvirkjum fara fram áður en hafist er handa við plægingu raf-, vatns- og fjarskiptalagna. Tilgangur fornleifaskráningarinnar var að kanna skv. þeim lögum heimildir um fornleifar á lagnaleiðinni, ásamt því að skoða lagnaleiðina á vettvangi til að meta eins nákvæmlega og unnt er hvort fornleifar sjáist á yfirborði eða gætu leynst undir sverði. Hópurinn sem starfaði að skipulagningu ljósleiðaraleiðarinnar útfærði nákvæma útfærslu á lagnaleiðinni á vettvangi, með það meðal annars að markmiði að vernda fornleifar.

Leið ljósleiðara

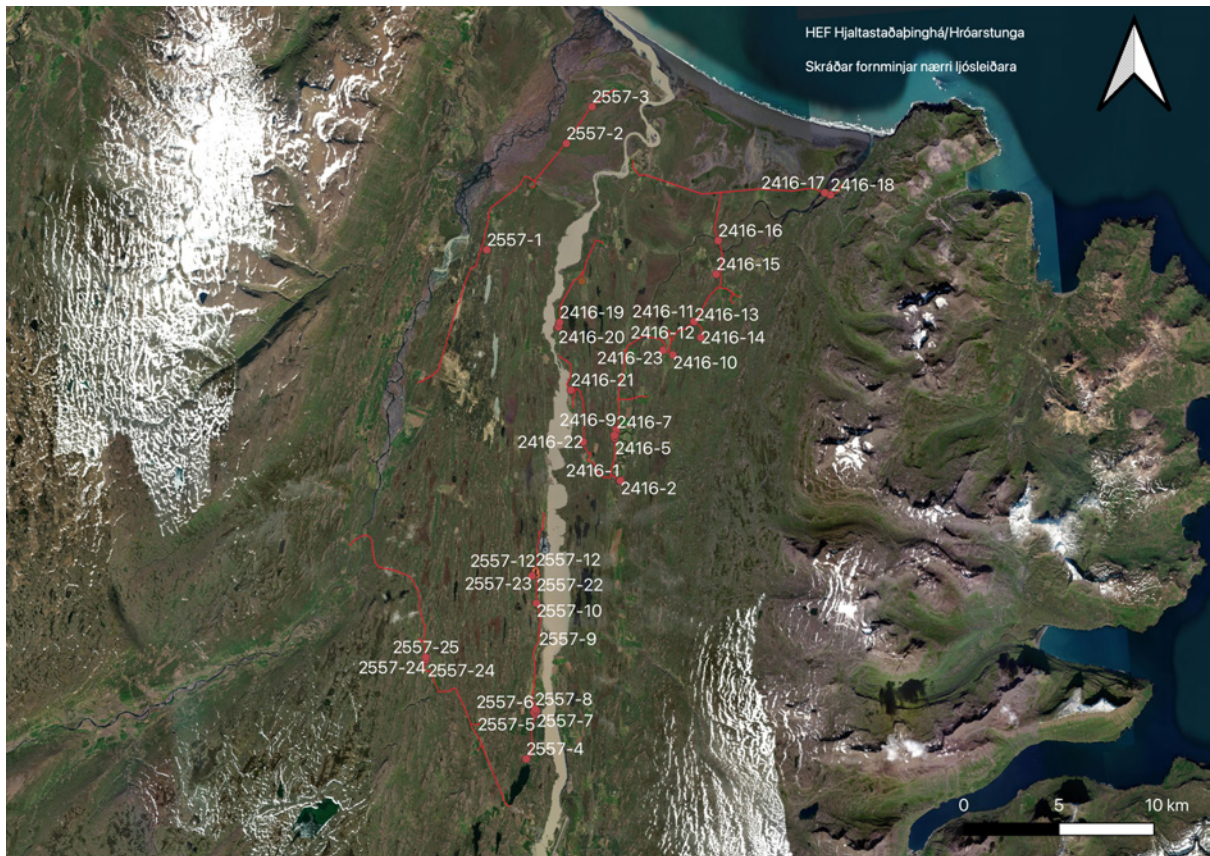
Um er að ræða stórt ljósleiðaraplægingarverkefni sem unnið er í tveimur áföngum og innan þeirra er verkinu skipt í sex verkhluta. Í fyrsta áfanganum var fornleifaskráð leið ljósleiðara að 1) Eiðaþinghá, 2) Völlum að Grímsá, 3) Skriðdal og 4) Efri Jökuldal. Þeirri vinnu er nú lokið.

Í seinni áfanganum verður fornleifaskráð leið ljósleiðara að 5) Hróarstungu og Hjaltastaðþinghá í einni skýrslu og 6) Jökulsárhlíð og Jökuldal í einni skýrslu og 7) Völlum. Ákveðið var að fresta að sinni vinnslu við fornleifaskráningu ljósleiðara í Fellum.

Breytingar voru gerðar á leið ljósleiðara hjá Skóghlíð í Hróarstungu og er hér gert grein fyrir fornleifum sem voru innan 15 m marka friðaðra fornleifa við línulögn ljósleiðara.

Skráningin

Í lögum um menningarminjar nr. 80/2012 eru allar fornleifar friðaðar og sumar friðlýstar. Þeim má enginn, hvorki landeigandi, framkvæmdaaðili né nokkur annar spilla, granda né úr stað færa, nema með leyfi Minjastofnunar Íslands (21. gr.). Því eru allar þær fornleifar á könnunarsvæðinu sem og annars staðar og eru eldri en 100 ára, friðaðar skv. lögnum. Friðlýstum fornleifum fylgir 100 m friðhelgt svæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra skv. 22. gr. Um friðaðar fornleifar er 15 m friðhelgað svæði umleikis samkvæmt sömu grein. Sú hefð hefur þó komist á að fara ekki of nálægt fornleifum og taka tillit til eðlis þeirra og þarfa.

Mynd 1. Yfirlitsmynd yfir minjar úr fyrri skýrslu. Minjarnar sem voru skráðar voru á vettvangi eða höfðu áður verið skráðar í eldri fornleifaskráningum og voru í nálægð við línulögnina eru merktar hér inn með númeri.

Rannveig Þórhallsdóttir fór á vettvang í góðu veðri þann 28. ágúst 2021 til að skoða tillögu að breytingum á línulögn ljósleiðara hjá Skóghlíð. Í stað þess að fylgja fyrri tillögum að lagnaleið (gul lína) vildi verkkaupi færa línuna á svipaðar slóðir og lína Mílu var lögð. Tillögur að breyttri lagnaleið má sjá á mynd 3.

Fornleifar voru mældar upp með Trimble Nomad 5. Skoðuð voru 30 m mörk línulagnar sitt hvoru megin við hana.

Hróarstunga

Mynd 2. Horft til austurs yfir vörslugarðinn að Skóghlíð, nr. 2557-24.

breytingartillögur á mynd 3.

Skóghlíð

Skóghlíð er nýbýli frá Bót, stofnað 1943 og var afbýlið Svarthamrasel, sem fór í eyði 1707 undir Svarthömrum hjá bænum Skóghlíð. Þar var selstaða frá Kirkjubæ. Svarthamrar eru um 600 m SV við Skóghlíð og er Svarthamrasel því ekki nálægt plægingarleið ljósleiðara.

2557-24. Vörslugarður. Garðurinn var skráður í fyrri skýrslu, þá hnitsettur út frá loftmynd. Garðurinn var nú mældur upp og ljósmyndaður á vettvangi vegna breytingartillagna á leið ljósleiðara. Hann liggur V-A, er um 100 m á lengd, um 4 m á breidd, um 0,5 m á hæð og rofinn á tæplega 4 m svæði til austurs, sjá myndir 2 og 4.

Verkkaupi óskaði eftir því að færa línu ljósleiðara á svipaðar slóðir og lína Mila hefur þegar verið lögð, sjá forsiðumynd og

Mynd 3. Fyrri tillögur að lagnaleið hjá Skóghlíð sýndar með gulu, ný lagnaleið með bleiku og garður 2557-24 sést sem græn uppmæling.

Niðurstaða

Í töflu 1 er að finna lista yfir niðurstöðu fornleifaskráningarinnar. Vegna breytinga á leið hjá Skóghlíð í Hróarstungu voru einar minjar mældar upp á vettvangi í nálægð við línulögn ljósleiðara. Lagt er til að lína ljósleiðara verði lögð í þegar rofið svæði garðsins. Það telst nægileg mótvægisáðgerð að mæla upp og staðsetja friðuðu minjarnar og

Mynd 4. Garður 2557-24 er rofinn til austurs.

merkja á vettvangi til þess að þeim verði ekki raskað við framkvæmdirnar, en það er þó ákvörðun Minjastofnunar Íslands með hvaða hætti varðveislu eða frekari rannsóknum skuli vera háttað.

Nr	Teg.	F j.	Hættu mat	Hætt a	Ástand	Aldur	Frið lýst ?	Mótvægisáðg erðir	ÍSNET hnit
HRÓARSTUN GA									
2557-24	<i>Skóghlíð Vörslugarður</i>		Framkv.	Í hættu	Greinanlegur	1700-1900	Nei	Mældur upp	707592,1 548635,4

Tafla 1

Minnt er á að allar minjar sem eru eldri en 100 ára eru friðaðar og þeim fylgir 15 m friðhelgunarsvæði út frá ystu mörkum þeirra. Þegar ekki er hægt að tryggja öryggi fornleifa eða þær þarf að fjarlægja vegna fyrirhugaðra framkvæmda þarf að grípa til mótvægisáðgerða. Slíkar áðgerðir geta verið allt frá breyttri áætlun um framkvæmdir sem taka tillit til fornleifa (1. kostur), nákvæmri GPS staðsetningu og ljósmyndun, að nákvæmri fornleifarannsókn, s.s. könnunarskurðum. Þá er tekinn þverskurður í gegnum minjarnar, snið teiknað og ljósmyndað og gjóskulaga leitað til að aldursgreina eftir atvikum. Leita þarf leyfis Minjastofnunar Íslands í öllum tilfellum og stofnunin ákveður umfangið og setur þá skilmála sem henni kann að þykja nauðsynleg. Varast ber að nýta svæðin í kringum fornleifar sem geymslustaði eða brautir fyrir vélar og tæki, eða efnisgeymslur af hverju tagi nema að leyfi Minjastofnunar Íslands komi til með eða án skilmála sem stofnunin kann að setja.

Heimildir

Ágúst Ó. Georgsson. (1990). *Fornleifaskrá. Skrá um friðlýstar fornleifar*.
Fornleifanefnd - Þjóðminjasafn Íslands. Reykjavík.

Ármann Halldórsson, (1974). *Sveitir og jarðir í Múlaþingi, I. bindi*, Búnaðarsamband
Austurlands.

Lög um menningarminjar. Nr. 80, 29. júní 2012.

Minjavefsjá Minjastofnunar Íslands (www.map.is/minjastofnun/#)

Orri Vésteinsson og Sædís Gunnarsdóttir. (1998). „Menningarminjar á
Fljótsdalshéraði og í Borgarfirði eystra. Greinargerð um svæðisskráningu.“ Reykjavík,
Fornleifastofnun Íslands. FS072-98081.

Rannveig Þórhallsdóttir. (2021). „Fornleifaskráning vegna ljósleiðara á Héraði. 2.
áfangi. Hróarstunga og Hjaltastaðaðaþinghá.“ Sagnabrunnur ehf.

Örnefnastofnun. Örnefnaskrár Bótar, Hróarstungu.